

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 07.08.2020

Yayına Kabul Tarihi: 06.11.2020

Metaphoric Perception of Gifted Students for Turkish Lessons and Turkish Teachers*

Bahadır OĞUZ*¹

Abstract

This research was conducted to determine the metaphorical perceptions of gifted students towards Turkish Lesson and Turkish Language teacher. It was carried out through qualitative research method with the participation of seventy-five students studying at Science and Art Center (Bilsem) and also Phenomenology was used as the research design. The study group of the research was comprised of students studying at Samsun Science and Art Center in the 2019-2020 academic year, who were selected through simple random sampling among BYF and OYG Programs. Subsequent to literature review, studies about metaphors were examined and a semi-structured interview template was developed receiving the expert opinion for data collection. Through that, the students were expected to explain with reasons what these two concepts were like. After acquiring the data, it was analyzed using content analysis method. Furthermore, each metaphor was examined, and relevant themes were identified. According to that, nine different themes emerged relating the first problem statement of the research and ten for the second sub-problem. In this study, it was concluded that the Turkish Lesson of gifted students was to be developed to meet their special needs in a differentiated way.

Key Words: gifted children, Turkish teaching, native language teaching

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni ve Türkçe Dersine Yönelik Metaforik Algıları

Öz

Bu araştırma üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve Türkçe Öğretmenine yönelik metaforik algılarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören yetmiş beş öğrencinin katıldığı bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deseni ise olgu bilimdir. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 öğretim yılında Samsun Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrenciler kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çalışma grubundaki öğrenciler BYF ve ÖYG grubu öğrencileridir. Literatür taramasının ardından metaforlara yönelik çalışmalar incelenmiş ve verileri toplamak için uzman görüşü alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılara verilen form yoluyla bu iki kavramı neye benzettikleri ve bunun nedenini açıklamaları beklenmiştir. Verilerin elde edilmesinin ardından elde bulunan veri seti içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların oluşturduğu metaforlar tek tek incelenmiş ve buna bağlı temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın ilk problem cümlesine ait dokuz farklı tema ortaya çıktığı görülmüştür. Araştırmanın ikinci alt problem cümlesine yönelik analiz işlemi gerçekleştirildiğinde bu alt probleme ait ise on temanın ortaya çıktığı görülmüştür. Bu çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersinin üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve onlar için farklılaştırılmış şekilde hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: üstün yetenekliler, Türkçe öğretimi, ana dili öğretimi

*¹**Corresponding Author:** Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Samsun Bilim ve Sanat Merkezi iletişim bilgisi: bahadir.oguz2@gmail.com

*Bu çalışma 1-3 Kasım 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen Uluslararası Özel Yetenekliler Kongresi'nde (IGATE'19) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

İnsanlar, karşı karşıya kaldıkları durumları açıklarken ilk olarak bu durumla ilgili ortak yönleri olan kavramları düşünürler. Eğer yeni ortaya çıkmış bir özellik varsa bu özellikle başka kavramlar arasında benzerlikler kurmaya çalışırlar. Mecazlar ya da benzetmeler bu şekilde ortaya çıkar. Mecaz kelimesi bazı dillerde metafor kelimesiyle karşlanır. Latince aşırı anlamında kullanılan “meta” ile taşımak anlamında kullanılan “pherein” kelimelerinin birleşimiyle ortaya çıkmıştır. (Öztürk, 2007). Metafor, algısal benzerlikleri olan iki varlık arasındaki anlam transferidir (Semerci, 2007). Bir konuyu diğerinin bakış açısıyla anlamak ve algılama için metaforlar kullanılır (Eraslan, 2011). Metaforlar sadece günlük dili süslemek için kullanılamazlar, insanların varlıklar hakkındaki algılarını da ifade ederler (Saban, 2004). Metafor tekniği, öğrencilerini algılarını ortaya çıkararak ve bilinmeyenlerden yola çıkarak benzetmeler yardımıyla öğrencilerin aktif olarak öğrenme sürecine dâhil edildiği süreci kapsar. Öğrenciler hayal güçlerini kullanarak öğrenmeyi kalıcı hale getirirken kendilerini, duygularını dile getirme imkânı bulurlar. Bununla birlikte problem çözme becerilerini geliştirirler (Dumanlı Kadızade, 2014). Koç (2014) metafor kullanmanın faydalarından bahsederken metaforun yaratıcı düşünceyi desteklediğini, farklı bakış açıları ortaya koymayı sağladığını, özgürlükçü bir çalışma ortamı sağladığını, tekdüzeliği ortadan kaldırdığını, bireylerin birçok kelime kullansalar bile kendilerini eksik ifade edebilecekleri birçok durumda metaforlar sayesinde kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini söylemiştir. Alan yazın incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve Türkçe öğretmenine yönelik metaforik algılarının nasıl olduğuyla ilgili bir çalışma tespit edilememiştir. Bu öğrencilerin Türkçe dersi ve Türkçe öğretmenine yönelik metaforik algılarının belirlenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İnsan doğumundan itibaren çevresiyle ilişki kurmakta ve bu ilişkiyi hayatı boyunca sürdürmektedir. Dünyayı, kendisini, canlı ve cansız varlıklarla olan bağlantısını kavramaya çalışan insan sürekli sorgulama yaparak araştırma içindedir (Toplu, 2015). İnsanların duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla birbirine aktarması göstermektedir ki dilin varlığı aslında toplumların varlığıyla oluşur (Oğuz ve Aydın, 2016). Dil düşünceyi yaratır, düşünce de dili yaratır. Bu böyle sürüp gider. O halde dil eğitimi aslında düşünce eğitimidir. Çağdaş sanata, bilime ve tekniğe uyum sağlamak için dil öğretimi mühimdir (Aksan, 1994). Türkçe dersleri vasıtasıyla öğrencinin zihinsel becerileri geliştirilir. Bu beceriler; düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, yorumlama, analiz, sentez yapma ve değerlendirme becerileridir (Senemoğlu, 2013). Calp ve Calp’a (2016) göre, çocuğun kişilik kazanmasında, sosyalleşmesinde dil eğitiminin rolü büyüktür. Dili etkili, güzel ve yerinde kullananlar, öğrenim hayatlarında başarılı olur, toplum içinde hak ettikleri konumu kazanırlar. Dolayısıyla bu noktalardan hareketle şu söylenebilir: İnsanın çevresiyle kurduğu ilişkinin, bu anlamlandırma sürecinde yaptığı sorgulama ve incelemenin niteliğinin artması bireyin sahip olduğu anadili becerileriyle doğrusal bir orantı taşımaktadır.

Her birey örgün öğretime başlayana kadar çevresi tarafından tesadüfi bir anadili edinimi sürecine maruz kalır. Örgün öğretimin başlamasıyla birlikte anadili edinim süreci yerini anadili öğretimi sürecine bırakır. Anadili edinimindeki yanlış öğrenmeler, eksik noktalar okullarda öğretmenler tarafından sistemli bir öğretimle giderilmeye çalışılır. Çünkü anadili eğitimi tesadüflere bırakılamayacak kadar önemlidir.

Ülkemizde anadili eğitimi Türkçe derslerinde gerçekleştirilir. Bu dersler temelde, öğrencinin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeyi hedefler. Anlama becerileri dinleme ve okuma anlatma becerileri ise yazma ve konuşmadır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1999; Özbay, 2006; Lüle Mert, 2013; Oğuz ve Aydın, 2016; Göçer, 2018, Oğuz ve Doğan Kahtalı, 2020). Türkçe derslerin dört temel dil becerisi geliştirilirken bireyin zihinsel becerilerini geliştirmek de amaçlanır. Problem çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, analiz etme gibi zihinsel beceriler kazandırmak Türkçe derslerin hedefleri arasındadır. Bu becerilerin kazandırılmasıyla birey hayata daha hazır hale gelir.

Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü eğitim-öğretim kurumları Bilim ve Sanat Merkezleridir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gördükleri Bilim ve Sanat Merkezlerinin kuruluş, eğitim ve öğretim yönetim ve işleyişleri ile ilgili usul ve esaslarını düzenleyen Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi’nin yer aldığı Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi’ne (2019) göre özel ya da üstün yetenekli birey, akademik, zekâ, yaratıcılık ya da sanat alanlarından birinde akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireylerdir. Aynı yönergede özel yetenekli öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerindeki Öğrenim basamakları sırasıyla Uyum Programı, Destek Programı, Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF), Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Programı (ÖYG) ve Proje olarak tanımlanmıştır.

Üstün yetenekli bireyler akranlarına göre daha hızlı bir zihinsel gelişim süreci geçirebilirler. Levent'e (2013) göre üstün yetenekli çocukların anadilimi edinim süreci de akranlarına göre daha erken dönemlerde başlayıp daha hızlı bir şekilde ilerleyebilir. Bu çocukların sözel dil becerileri de akranlarına nazaran daha iyi olabilmektedir. Ruf (2005) ve Sak (2014), üstün yetenekli çocukların kelime hazineleri akranlarına göre daha gelişmiş olduğunu ifade etmiştir. Bu çocukların akranlarına nazaran daha erken yaşlarda yazmaya ve okumaya başladıkları, kitaplara karşı da daha ilgili oldukları görülmüştür. Akranlarına göre daha erken yaşta konuşabilirler, kelime hazineleri daha geniştir. Akranlarına göre daha akıcı biçimde konuşabilirler (Çağlar, 2004; Çitil ve Ataman, 2018). Üstün yetenekli çocukların anadili edinimi sürecinde ortaya çıkan farklılıklarını daha kıymetli kılmak, bu farklılıkların ileriki dönemlerde sıradanlaşmasını önlemek ve anadili becerilerinin nitelik olarak gelişimini sağlamak ancak Türkçe derslerinde sağlanabilmektedir. Dolayısıyla ana dili eğitimine yönelik her çalışma büyük bir önem teşkil etmektedir.

İlkokul 1, 2 ve 3. sınıfa devam eden öğrenciler, öğretmenlerinin ya da ailelerin tavsiyesiyle Millî Eğitim Bakanlığının düzenlediği özel ya da üstün yetenekli öğrenci tanılama testlerine girebilirler. Üstün yetenekli bireylerin tespitinde sınıf sınırlaması olması tartışılan bir konu olsa da daha küçük yaştaki bireylerin yeteneklerinin tespitindeki zorluklar ve yanılgılar sebebiyle hala bu uygulama devam etmektedir. Üstün ya da özel yetenekli bireylerin dil gelişim özelliklerindeki farklılıkların dikkate alınarak yapılacak zekâ testleri ile bu öğrencilerin tespitleri daha erken yaşlarda da yapılabilir.

Türkçe dersinin etki alanı, öğrencilerin Türkçe dersindeki başarıları ile sınırlı değildir. Bireylerin eğitimdeki genel başarılarını ve sosyal açıdan gelişmişlik durumları bağlamında ilerideki hayatlarını ve meslekî durumlarını etkilemektedir (Göçer, 2018). İnsan çevresini dil ile anlamlandırır. Bireyin dilsel zenginliği çevreyi anlamasını, kendini keşfini kolaylaştırır. Kendini ve çevresini keşfeden kişiler her açıdan etrafındaki bireylere göre daha avantajlı konumda olacaktır. Özellikle üstün yetenekli bireylerin yaşadığı sosyal problemler (Gür, 2017; Akarsu ve Mutlu, 2017) düşünüldüğünde üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe derslerinin temelini oluşturan dil becerilerini etkili şekilde kullanabilmeleri daha da önemli hale gelmektedir.

Eğitimin en önemli unsurlarından birisi öğretmendir ve etkili bir eğitim faaliyetinin yürütülmesinde öğretmenlere büyük bir rol verilmiştir. Bu açıdan bireylerin hayatlarında önemli izler bırakan ve onların davranışlarının oluşumunda etkin bir rol oynayan öğretmenlerin nasıl algılandığı ile ilgili saptamaların yapılması önemli görülmektedir (Cerit, 2008). Anadili öğretiminin en önemli mimarları Türkçe öğretmenleridir. Bireylerin duygu, düşünce ve yaşantılarını sözlü ya da yazılı olarak ifade etmeleri; çevrelerindeki olay, durum ve fikirleri anlamlandırmaları ve bu becerilerinin geliştirilmesi Türkçe derslerinde, Türkçe öğretmenleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin öğretmenler hakkındaki düşünce ve metaforik algılarını anlayabilmek önem arz etmektedir.

Bu noktalardan hareketle bu çalışmada, üstün yetenekli bireylerin Türkçe dersi ve öğretmenine yönelik algılarının nasıl olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır ve şu iki soruya cevap aranmıştır:

1. Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine yönelik metaforik algıları nasıldır?

2. Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmenine yönelik metaforik algıları nasıldır?

Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubunun özellikleri, veri toplama aracına ait özellikler ve veri analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören yetmiş beş öğrencinin katıldığı bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deseni ise nitel araştırmanın desenlerinden biri olan olgu bilimdir. Katılımcıların yaşamış oldukları deneyim ile ilgili hissettikleri, algıları, düşünceleri ve bunları nasıl yapılandırıp kendilerinde nasıl bir bilinçlilik durumu oluşturduğu olgu bilim çalışmalarında masaya yatırılır (Patton, 2002). Bu çalışmada da öğrencilerin Türkçe dersi ve öğretmenini nasıl algılayıp yorumladıkları, bunlarla ilgili bakış açılarının ne olduğunu ortaya koymak amaçlandığından bu yönetime başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Samsun ili merkez İlkadım ilçesine bağlı Rotary Kulübü Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören BYF ve ÖYG grubu öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrenciler 2019-2020 öğretim yılı içinde öğrenim gören öğrencilerdir. Çalışma grubu toplamda 75 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubuna kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi seçilirken maliyetin az olması, araştırmacıya tanıdık bir katılımcı grubu olması, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırması (Yıldırım ve Şimşek, 2008) hedeflenmiştir. Çalışma grubunun özellikleri cinsiyete göre incelendiğinde 48 erkek, 27 kız öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Çalışma grubunun cinsiyet özelliklerine ilişkin veriler tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Veriler

Çalışma Grubuna İlişkin Veriler	
Cinsiyet	f
Kız	27
Erkek	48
Toplam	75

Çalışma grubunun öğrenim seviyesine bakıldığında 64 BYF, 11 ÖYG öğrencisinden oluştuğu görülmektedir. Çalışma grubunun cinsiyet öğrenim seviyelerine ilişkin veriler tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Çalışma Grubunun Öğrenim Seviyelerine İlişkin Veriler

Çalışma Grubuna İlişkin Veriler	
Cinsiyet	f
BYF	64
Erkek	11
Toplam	75

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla öğrencilerin metaforlarını yazabilmeleri ve kendilerini açıkça ifade edebilmeleri için Türkçe öğretimi alanında iki uzmanın görüşü alınarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Bu form “Türkçe öğretmeni ..... gibidir/çünkü .....” ve “Türkçe dersi ..... gibidir/ çünkü .....” şeklindeki iki cümleyle oluşturulmuştur. Öğrencilerden Türkçe dersi ve Türkçe öğretmenini neye benzettiklerini ve bunun nedenini açık bir biçimde ifade etmeleri beklenmiştir.

Veri toplama aşamasına geçmeden önce öğrencilere metafor kavramı hakkında hatırlatmalar yapılmış, farklı bir kavram üzerinden örnekler verilmiştir. Daha sonra öğrencilerden Türkçe dersi ve öğretmeniyle ilgili kendi metaforlarını geliştirmeleri istenmiştir. Bu metaforları geliştirmeleri için araştırmacı tarafından hazırlanan form öğrencilere verilmiş ve öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar yazılı olarak toplanmıştır. Veri toplama işlemi 2019 yılının Ekim ve Kasım ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması aşamalarında Saban’dan (2009: 285) faydalanılmıştır. Saban’ın (2009:285) belirttiği beş aşama takip edilerek veri analizi yapılmıştır.

Kodlama ve Ayıklama Aşaması

İlk olarak her katılımcı için bir numara verilmiştir. Ardından araştırmaya katılan öğrencilerin ürettiği metaforlar alfabetik olarak düzenlenerek bir liste meydana getirilmiştir. Bu liste oluşturulurken katılımcıların kendi kelimeleri ve anlatım biçimleri kullanılmıştır. Çalışmanın amaçlarına uygun olarak öğrencilerin ürettiği metaforların net bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılmıştır. Bir metaforun oluşturulmadığı ya da metaforun gerekçesinin olmadığı formlar elenmek üzere işaretlenmişlerdir.

Örnek metaforu derleme aşaması

Bu adımda içerik analizi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) tekniği kullanılarak her metafor ayrıştırılmıştır. Belirlenen amaca göre katılımcıların oluşturdukları metaforlar tekrar okunup gözden geçirilmiş ve diğer metaforlarla olan benzerlikleri ve ortak özellikleri dikkate alınarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin zayıf yapıları zihinsel imgeleri içeren formlarının ayıklanmasından sonra Türkçe dersine ilişkin 66 katılımcıdan toplam 55, Türkçe öğretmenine ilişkin 65 katılımcıdan 51 adet geçerli metafor elde edilmiştir.

Kategori geliştirme aşaması

Bu aşamada öğrenciler tarafından Türkçe dersi ve Türkçe öğretmeni kavramlarına ilişkin üretilen metafor imgelerinin gerekçesine bakılarak metaforlar kategorilendirilmiştir. Yazılan gerekçelere göre Türkçe dersine ilişkin 9, Türkçe öğretmenine ilişkin 10 farklı kategori oluşturulmuştur.

Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması

Geçerlik ve güvenilirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak için kullanılan en önemli iki ölçüttür. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 257). Araştırmanın problemine göre incelenen veriler sonucunda elde edilen tema/kategoriler alanında uzman iki Türkçe öğretmenine daha gönderilmiştir ve bu temalar/kategoriler bu uzmanlar tarafından incelenmiştir. Bütün uzmanlar çalışma inceleme formu doğrultusunda araştırmaları incelemiş ve sonuçları elektronik posta yoluyla araştırmacıya göndermişlerdir. Uzman görüşlerinin farklılıklarını tespit etmek için Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılmıştır. "Güvenirlilik = Uzlaşma sayısı / (Uzlaşma sayısı + Uzlaşmama sayısı)" formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre çalışmanın güvenilirlik kat sayısı hem Türkçe öğretmeni kavramı için hem de Türkçe dersi kavramı için 0,84 olarak bulunmuştur. Bu sonuç oluşturulan temalar/kategorilerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Uzman görüşleri alındıktan sonra kategorilere ait örnekler seçilmiştir. Bazı katılımcıların da bir kavramla ilgili birden fazla metafor ürettikleri görülmüştür. Bu iki duruma bağlı olarak katılımcı sayısı ve metafor sayıları farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin oluşturdukları 66, Türkçe öğretmenine ilişkin oluşturdukları 65 adet metaforun belirlenmesinden ve metaforların oluşturduğu kategorilerin geliştirilmesinden sonra, bu veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu işlemde sonra metafor ve kategorileri temsil eden öğrenci sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çalışmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve Türkçe Öğretmenine ilişkin olarak ürettikleri metaforlar, bu metaforların oluşturduğu kategoriler ve her kategoriye ait öğrenci cümleleri örnekler halinde sunulmuştur.

Çalışmanın birinci problemi olan "Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin metaforik algıları nasıldır?" sorusuna ait bulgular aşağıdadır.

Tablo 3: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Türkçe Dersine İlişkin Üretilen Metaforlar		
Arkadaş	Fener (2)	Oyuncak
Ağaç (2)	Gondol	Oyun (3)
Baharda ötüşen kuşlar	Gökkuşağı	Para
Banyoya giren çocuk	Hastane	Paragraf
Bulut	Hava	Pi sayısı
Çiçeğin taç yaprağı	İkilem	Rubrik küp
Çilekli çikolata	Kaktüs	Savaş
Çok istenen bir oyuncak	Kalem	Sohbet
Damga	Karışık bir ip yumağı	Sözlük
Denizi seyretmek	Kaykayla Kaymak	Su doku
Dil organı (5)	Kılavuz	Teneffüs
Doğa	Kitap (3)	Terapi
Dondurma	Kütüphane	Uzay
Dört yapraklı yonca	Kutu	Ütü masası
Dünya (2)	Labirent	Yaşam kaynağı

Ekşi yüz sakızı	limon	Yürümek
Elmas madeni	Lunapark	Zekâ
Evren	Nefes almak	
Fedakâr birine	Nehir	

Metafor 55 / Öğrenci 66

Çalışmaya katılan yetmiş beş öğrenciden altmış altısı Türkçe dersine ilişkin metafor üretebilmiştir. Veri analizi sırasındaki ayıklama aşamasında dokuz öğrencinin cevaplarının metafor oluşturmadığı, kişisel görüş içerdiği görüldüğünden bunlar çalışmaya dahil edilmemiştir.

Bu metaforlar içinde en çok tekrar eden metafor “dil” metaforudur. Bu metafor beş kere tekrar etmiştir. Kitap ve oyun metaforları üç kere, dünya, ağaç ve fener metaforlarıysa ikişer kere tekrar etmiştir. Diğer metaforlar sadece birer kez kullanılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin oluşturdukları metaforlar dokuz kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Ürettikleri Metaforlara Ait Kategoriler

Türkçe Dersine İlişkin Üretilen Kategori ve Metaforlar				
Kategoriler	f	%	Metaforlar	f
1.Sıkıcı – Faydasız- Zor bir unsur olarak Türkçe dersi	14	21.21	Çok isteyip alınan bir oyuncak, sohbet, denizi seyretmek, karışık bir ip yumağı, sudoku, damga, hastane, rubrik küp, uzay, ikilem, labirent, sıkıcı bir paragraf, ütü masası, limon	14
2.Bilgi verici bir unsur olarak Türkçe dersi	7	10.60	Kitap , gökkuşağı, pi sayısı, evren, fener , çiçeğin taç yaprağı, dünya	7
3.Fayda sağlayıcı bir unsur olarak Türkçe dersi	20	30.30	Dil (5), fedakâr biri, zekâ, kütüphane, kitap (2) , yaşam kaynağı, nehir, hava, sözlük, fener , kalem, para, ağaç (2), yürümek	14
4.Rahatlatıcı bir unsur olarak Türkçe dersi	4	6.06	Banyoya giren çocuk, doğa, nefes almak, terapi	4
5.Değerli bir unsur olarak Türkçe dersi	3	4.54	Elmas madeni, dört yapraklı yonca, kılavuz	3
6.Hassas bir unsur olarak Türkçe dersi	1	1.51	Bulut	1
7.Eğlendirici bir unsur olarak Türkçe dersi	12	18.18	Kaykay kaymak, çilekli çikolata, lunapark, dondurma, dünya , 10 oyuncak, oyun (3), arkadaş, baharda ötüşen kuşlar, teneffüs,	10
8.Üzücü bir unsur olarak Türkçe dersi	3	4.54	Kaktüs, gondol, savaş	3
9.Zamanla güzel hale gelen bir unsur olarak Türkçe dersi	2	3.03	Ekşi yüz sakızı, yemek	2
Toplam	66	100		58

Tablo 3’te toplam metafor sayısı elli beşken tablo 4’te metafor sayısının elli sekiz olduğu görülmüştür. Bunun sebebi koyu renkle belirtilen “kitap, dünya, fener” metaforlarının farklı kategoriler altında yer almasındandır.

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforların dokuz kategori altında toplandığı görülmüştür. Bu kategoriler sıkıcı-faydasız-zor, bilgi verici, faydalı, rahatlatıcı, hassas, eğlendirici, üzücü, zamanla güzel hale gelen bir unsur olarak Türkçe dersi kategorileridir. Bu dokuz kategoriden yedisi Türkçe dersine yönelik olumlu düşünceler içeren kategorilerken ikisi olumsuz düşünceler içeren kategorilerdir.

Bu kategoriler frekans değerlerine göre incelendiğinde sıkıcı-faydasız-zor kategorisi on dört, bilgi verici kategorisi yedi, faydalı kategorisi yirmi, rahatlatıcı kategorisi dört, değerli kategorisi üç, hassas kategorisi bir,

eğlendirici kategorisi on iki, üzücü kategorisi üç, zamanla güzel hale gelen bir unsur olarak Türkçe dersi kategorisi iki frekans değerine sahiptir.

Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforlara ait kategorilerin yedisi olumlu düşünceler içermektedir. Bu yedi kategorinin toplam frekans değeri kırk dokuzdur. Bu frekans değeri toplam metafor sayısının %74,24'ünü oluşturmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri kategorilerin ikisi ise olumsuz düşünceler içermektedir. Bu kategoriler “sıkıcı-faydasız-zor” ve “üzücü” bir ders olarak Türkçe dersi kategorileridir. Bu iki kategorinin frekans değeri on yedi, toplam içindeki yüzdelik değeri %25,76’tır. Çalışmaya katılan her dört öğrenciden birinin Türkçe dersine ilişkin olumsuz algıya sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerin Türkçe dersiyle ilgili ürettikleri metaforlara ait örnekler aşağıdadır.

“*Bilgi veren bir ders olarak Türkçe dersi: Türkçe dersi bir fenere benzer. Çünkü nasıl ki bir fener karanlığı aydınlatıyorsa Türkçe dersi de dilimiz konusunda bizi aydınlatır*” (Ö62).

“*Değerli bir ders olarak Türkçe dersi: Türkçe dersi dört yapraklı yoncaya benzer. Çünkü onda nadir bulunan bilgiler vardır*” (Ö50).

“*Üzücü bir ders olarak Türkçe dersi: Türkçe dersi kaktüse benzer. Çünkü Türkçe dersini ne kadar kurcalarsan sana o kadar batır*” (Ö14).

“*Zamanla güzel hale gelen bir ders olarak Türkçe dersi: Türkçe dersi ekşi yüz sakızına benzer. Çünkü ekşi yüzün tadı önce kötü gibidir. Sonradan güzelleşir. Türkçe dersinin de bize gerekli olduğunu sonradan anlarız ve tatlılaşır*” (Ö44).

Tablo 5: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Türkçe Öğretmenine İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Türkçe Öğretmenine İlişkin Üretilen Metaforlar		
Acı biber	Feneri tutan kişi	Robot
Ağaç	Gezi Rehberi	Rubrik küp
Ağaç kökü	Göz damlası	Sindirim sistemi
Akıllı tahta	Gözlük	Soru bankası
Arkadaş (2)	Güneş (2)	Sözlük (3)
Animasyon karakteri	Hayat	Sudoku öğretken kişi
Ansiklopedi	Hayat rehberi (2)	Şeker
Aşçı	İnternet (2)	Tabela
Baba	İp yumağını çözen kişi	Takım kaptanı
Bilge (2)	Kelebek	Tarafli bir hakem (2)
Bilim insanı	Kitap (2)	Tatlı
Cadı (2)	Komedyen (2)	Ütü
Çalar saat	Komik bir meleğe	Yastık
Çiçek (2)	Kütüphane görevlisi	
Çilek	Kutup yıldızı	
Damga vuran kişi	Melek (2)	
Elmas işleyicisi	Otomatik yazı düzeltici	
Etrafını yakan mum	Palyaço (2)	
Ergen	Psikolog	

Metafor 51 / Öğrenci 65

Çalışmaya katılan yetmiş beş öğrenciden altmış beşi Türkçe öğretmenine ilişkin metafor üretebilmiştir. Veri analizi sırasındaki ayıklama aşamasında on öğrencinin cevaplarının metafor oluşturmadığı, kişisel görüş içerdiği görüldüğünden bunlar çalışmaya dahil edilmemiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmenine ilişkin olarak ürettikleri metaforlara bakıldığında altmış beş öğrencinin elli bir metafor ürettiği görülmektedir. Frekansı en yüksek olan metafor “sözlük” metaforudur. Bu metaforu üç öğrenci kullanmıştır. Arkadaş, bilge, çiçek, güneş, hayat rehberi, internet, kitap, komedyen, melek, palyaço ve tarafli hakem metaforlarında ise ikişer öğrenci toplanmıştır. Diğer bütün metaforlar bir kere kullanılmıştır.

Öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin olarak ürettikleri bu metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

Tablo 6: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Türkçe Öğretmenine İlişkin Ürettikleri Metaforlara ait Kategoriler

Türkçe Öğretmenine İlişkin Üretilen Kategori ve Metaforlar				
Kategoriler	f	%	Metaforlar	f
1.Eğlendiren biri olarak Türkçe öğretmeni	7	10.76	Komik bir melek, baba, palyaço (2) komedyen (2), aşçı	5
2.Fayda sağlayan biri olarak Türkçe öğretmeni	5	7.69	Çilek, elmas işleyicisi, ağaç, ağaç kökü, kütüphane görevlisi	5
3.Problem çözen biri olarak Türkçe öğretmeni	3	4.61	Otomatik yazı düzeltici, ip yumağını çözen kişi, akıllı tahta	3
4.Bilgi veren- aydınlatan biri olarak Türkçe öğretmeni	22	33.84	Gezi rehberi, su doku öğreten kişi, damga vuran kişi, hayat rehberi (2), sözlük (3), kitap (2), bilge (2), güneş (2), ansiklopedi, feneri tutan kişi, kutup yıldızı, bilim insanı, tabela, internet (2), takım kaptanı	15
5.Ruh halimize şekil veren biri olarak Türkçe öğretmeni	4	6.15	Rubrik küp, sindirim sistemi, kelebek, gözlük	4
6.İyi bir insan olarak Türkçe öğretmeni	9	13.84	Melek (2), animasyon karakteri, şeker, göz damlası, tatlı, çiçek (2), yastık	7
7.Sıkıcı – yorucu biri olarak Türkçe öğretmeni	5	7.69	Robot, soru bankası, ütü, acı biber, hayat	5
8.Sınıfta beklenmeyen şeyler yapan biri olarak Türkçe öğretmeni	2	3.07	Ergen, çalar saat	2
9.Kötü- taraflı biri olarak Türkçe öğretmeni	5	7.69	Taraflı bir hakem (2), etrafını yakan mum, cadı (2)	3
10.Rahatça diyalog kurulabilen biri olarak Türkçe öğretmeni	3	4.61	Arkadaş (2), psikolog	2
Toplam	65	100		51

Tablo 6 incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin Türkçe öğretmenine ilişkin olarak ürettikleri metaforların on kategori altında toplandığı görülmüştür. Bu kategoriler şunlardır: Eğlendiren, fayda sağlayan, problem çözen, bilgi veren-aydınlatan, ruh halimize şekil veren, kötü-taraflı, rahatça diyalog kurulabilen, sınıfta beklenmedik şeyler yapan, sıkıcı- yorucu, iyi bir insan olarak Türkçe öğretmeni.

Bu kategoriler içinde frekans değeri en yüksek olan yirmi iki frekans değeriyle “bilgi veren-aydınlatan biri olarak Türkçe öğretmeni” kategorisidir. Bunun ardından dokuz frekans değeriyle “iyi bir insan olarak Türkçe Öğretmeni” kategorisi gelmektedir. Eğlendiren biri olarak Türkçe öğretmeni kategorisi yedi, fayda sağlayan biri olarak; sıkıcı-yorucu biri olarak ve kötü biri olarak Türkçe öğretmeni kategorileri beş, ruh halimize şekil veren biri olarak Türkçe öğretmeni dört, problem çözen biri olarak ve rahatça diyalog kurulabilen biri olarak Türkçe öğretmeni kategorileri üç, sınıfta beklenmedik şeyler yapan biri olarak Türkçe öğretmeni kategorisi ise iki frekans değerine sahiptir.

Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmenine ilişkin ürettikleri metaforlara ait on kategoriden sekizi olumlu düşünceler içermektedir. Bu sekiz kategorinin toplam frekans değeri elli beştir. Bu frekans değeri toplam frekans içinde %83,33 değerine sahiptir. Olumsuz düşünce içeren frekans değeri ise ondur. Bu frekans değeri ise toplam içinde %16,67'lik bir orana sahiptir. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmenine ilişkin olarak ürettikleri metaforlara ait örnek cümleler aşağıdadır:

“Problem çözen biri olarak Türkçe öğretmeni: Türkçe öğretmeni karmaşık ip yumağını çözen birine benzer. Çünkü aslında Türkçe dersinin ne kadar kolay ve korkulmaması gereken bir ders olduğunu bize gösterir” (Ö12).

“Bilgi veren-aydınlatan biri olarak Türkçe öğretmeni: Türkçe öğretmeni bir gezi rehberine benzer. Çünkü o olmadan geziyi tamamlayamazsınız” (Ö4).

“*Sınıfta beklenmeyen şeyler yapan biri olarak Türkçe Öğretmeni: Türkçe öğretmeni çalar saate benzer. Çünkü hiç beklemediğin anda tahtaya kaldırır*” (Ö17).

“*Sıkıcı- yorucu biri olarak Türkçe öğretmeni: Türkçe öğretmeni hayata benzer. Çünkü onu dinledikçe yorulursun*” (Ö59).

“*İyi bir insan olarak Türkçe öğretmeni: Türkçe öğretmeni bir yastığa benzer. Çünkü o ne zaman ihtiyacımız olsa başımızı yaslayacağımız en merhametli öğretmendir*” (Ö63).

Tartışma ve Sonuç

Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve öğretmeni kavramına yönelik sahip oldukları zihinsel imgeleri ortaya çıkarmaya yönelik yapılan bu çalışmada, öğrencilerin bu kavramlara yönelik sahip oldukları metaforlar tespit edilmiş, bu metaforların arkasında yatan gerekçeler incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri 66 metafordan 17’si (14’ü sıkıcı-faydasız zor ve 3’ü üzücü) olumsuz düşünce içermektedir. Bu sayı yüzdelik olarak bakıldığında %25’e tekabül etmektedir. Her 4 öğrenciden 1’inin anadili dersine ilgili olumsuz fikir belirtmesi bu dersin içeriğinin üstün yetenekli öğrencilerin beklenti ya da potansiyeliyle uyuşmadığı söylenebilir. Taşgın, İleritürk ve Köse’nin (2018) yapmış olduğu ve ortaokullarda genel öğrenim gören öğrencilerin katıldığı çalışmada ise Türkçe dersine ilişkin olumsuz fikirler sadece %11’dir. Üstün yetenekli bireylerin Türkçe dersine yönelik olumsuz algılarının normal öğrencilerle kıyaslandığında daha yüksek olduğu söylenebilir. Üstün yeteneklilerle ilgili olarak müfredat hazırlanırken üstün yetenekli çocukların hızlı öğrenme ihtiyaçları karşılanmalı, çocuğun özel ilgilerine hitap edecek kaynaklar sağlanmalı ve bu öğrencilerin kapasiteleri dikkate alınmalıdır (McGrail, 1998). Dolayısıyla üstün yetenekli öğrencilere Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforların normal öğrencilerin ürettikleri metaforlara göre daha olumsuz bir algıya sahip olduklarını göstermesinin sebebinin Türkçe derslerinin bireysel farklılıkları göz ardı ederek hazırlanması olduğu söylenebilir. Türkçe derslerinin üstün yetenekli öğrencilere göre farklılaştırılarak hazırlanması bu hususta fayda sağlayabilir.

Keray Dinçel ve Yılmaz’ın (2018) araştırmasında 280 ortaokul öğrencisi Türkçe dersi kavramına ilişkin 259 tane metafor oluşturmuşlardır. Buna göre; Bilgi/öğrenme kaynağı, değerli olma, geliştiren, bütünleşme, hayatla özdeş olma, gerekli, millî unsur, özü yansıtmaya, sıkılma ya da zorlanma, sonsuzluk, yol gösteren, zaman, zevk alma, hayal kurduran, iletişim ve son olarak da özgürlük kavramlarından oluşan 16 farklı kategori oluşmuştur. Keray Dinçel ve Yılmaz’ın (2018) çalışmasında ortaokul öğrencilerin %19.30’u Türkçe dersini bilgi ve öğrenme kaynağı olarak görmüşlerdir. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe derslerine yönelik metaforların sadece %10,60’ının bilgi verici kategorisi altında toplandığı görülmektedir. Bunun yanında araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforların herhangi bir olumsuz kategori oluşturduğu görülmemiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforların oluşturduğu kategorilere bakıldığında öğrencilerin %21,21’inin Türkçe dersini sıkıcı, faydasız ve zor olarak gördükleri tespit edilmiştir. Keray Dinçel ve Yılmaz’ın (2018) çalışmasında ortaokul öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin metaforlarının millî unsur kategorisi altında toplandığı (%1,93) görülürken üstün yetenekli öğrenciler Türkçe dersini bununla ilişkilendirmemiştir. Bu noktalar göstermektedir ki üstün yetenekli öğrenciler ile normal zekâ seviyesine sahip öğrencilerin algıları ve düşünceleri Türkçe dersi baz alınarak bakıldığında oldukça farklılaşmaktadır. Çifçi’nin (2015) üstün yetenekli öğrencilerin coğrafya dersine yönelik metaforik algılarını tespit etmeye çalıştığı çalışmada, lisede öğrenim gören 63 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. 61 metaforun üretildiği çalışmada sadece 3 (%4,92) metafor “zor bir ders olarak coğrafya” kategorisi altında toplanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin ürettikleri metaforların oluşturduğu kategorilere göre öğrencilerin %21,21’inin Türkçe dersini sıkıcı, faydasız ve zor olarak gördükleri düşünüldüğünde üstün yetenekli öğrencilerin ana dili öğretimi yapılan bir dersle ilgili olarak bu derece yüksek oranda olumsuz algı sahibi olmaları öğretmenlere, program yapıcılara ve diğer paydaşlara da bir uyarı niteliği taşımaktadır.

Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerden 65’i Türkçe öğretmenine yönelik olarak metafor üretmiştir. Bu 77 kişiden 22’si Türkçe öğretmenini bilgi veren-aydınlatan biri olarak görmektedir. Ancak Türkçe öğretmenine yönelik olumsuz metaforlar da vardır. Araştırmaya katılan 5 öğrenci Türkçe öğretmenini sıkıcı-yorucu 5 öğrenci de kötü ve taraflı bulmaktadır. Bu 10 öğrenci toplam grup içinde %16,67’ye denk gelmektedir. Oğurlu, Öpengin ve Hızlı’nın 2015’te üstün yetenekli 103 öğrenciyle yaptığı çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algılarını tespit etmeye çalışmıştır. Oğurlu, Öpengin ve Hızlı’nın yaptığı çalışmada öğretmene yönelik 98 metafor üretilmiştir. Bu metaforlardan 23’ü (%23,5) baskı

yapan-emreden biri olarak öğretmen kategorisi altında toplanmıştır. Bu açıdan çalışma, Oğurlu, Öpengin ve Hızlı (2015) ile benzerlik göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe öğretmenine karşı bu denli yüksek düzeyde olumsuz algılara sahip olmaları ders içeriklerinin öğrenci ve derse olumsuz yansımından kaynaklanabilir. Bunun yanında sınıfta çoğu zaman otorite olarak varlığını sürdüren öğretmenlerin bu davranışlarının üstün yetenekli öğrenciler tarafından reddedilmesi olarak da düşünülebilir.

Çalışmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerden 22'sinin Türkçe öğretmenini bilgi veren-aydınlatan biri olarak 5'inin de fayda sağlayan biri olarak gördüğü belirlenmiştir. Sarıkaya'nın (2018) Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin metaforik algılarını tespit etmeye çalıştığı araştırmada 158 Türkçe öğretmeni adayı araştırmaya katılmış ve bunlardan 30'u öğretmeni kavramını bilgi sağlayıcı, 27'si de yetiştirici ve geliştirici olarak algıladığını belirtmiştir. Tulunay Ateş'in (2016) 500 ilkökul öğrencisinin öğretmen metaforunu tespit etmeye çalıştığı araştırmada öğrencilerin 49'unun öğretmeni bilgi verici ve besleyici biri olarak algıladıkları görülmüştür. Aydın ve Pehlivan (2010), Türkçe öğretmeni adayı 147 kişiyle Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmene yönelik kullandıkları metaforları tespit etmek için yaptıkları çalışmada 71 kişinin öğretmeni bilgi veren kişi olarak algıladıklarını tespit etmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmen algısının tespit edilmeye çalışıldığı bu araştırma ile Aydın ve Pehlivan (2010), Sarıkaya (2018) ve Tulunay Ateş'in (2016) çalışmaları bu noktada benzerlikler göstermektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve öğretmenine yönelik metaforik algılarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada Türkçe öğretmenine ilişkin ortaya çıkan metaforların başka çalışmalarda ortaya çıkan metaforlarla benzerlikler gösterdiği görülmüştür: Soysal ve Afacan'ın (2012) çalışmasında öğretmen şekillendiren, bilgi temin eden, yön gösteren; Saban'ın (2004) çalışmasında öğretmen bilgi sağlayan, şekillendiren ve biçimlendiren, yol gösteren, eğlendiren; Altun ve Camadan'ın (2013) çalışmasında öğretmen yol gösteren/yönlendiren, öğrenciyi geliştiren, bilgi kaynağı olan, problem çözen, yol gösteren; Akça Berk, Gültekin, Çençen'in (2015) çalışmasında öğretmen öğrencilerini şekillendiren ve bilgi aktaran; Yılmaz, Göçen, Yılmaz'ın (2013) çalışmalarında öğretmen şekillendiren, bilgi kaynağı olan, yol gösteren; Koç'un (2014) çalışmasında ise öğretmen bilgi kaynağı olan, yetiştiren ve geliştiren, yol gösteren, tedavi eden ve iyileştiren biri olarak metaforlaştırılmıştır.

Aydın ve Pehlivan'ın (2010) çalışmasında 147 Türkçe öğretmeni adayı öğretmene ilişkin 70 farklı metafor, Sarıkaya'nın (2018) çalışmasında 158 Türkçe öğretmeni adayı öğretmene kavramına ilişkin 81 farklı metafor, Ertürk'ün (2017) çalışmasında 80 ilkökul öğrencisinin öğretmene ilişkin 33 metafor, Egüz ve Öntaş'ın (2018) çalışmasında 91 ortaokul öğrencisi öğretmen kavramına ilişkin 38 metafor üretmiştir. Bu araştırmada 77 üstün yetenekli öğrencinin 65'inin bir metafor ürettiği tespit edilmiştir. Bu 65 öğrencinin 51 farklı metafor ürettiği göz önüne alındığında metafor üretimi çeşitliliğinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum üstün yetenekli öğrencilerin algılama biçimlerinin daha farklı ve zengin olması ve farklı zekâ alanlarına sahip olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Türkçe öğretmenine yönelik olumsuz metaforların Türkçe dersine yönelik olumsuz metaforların daha az olduğu görülmüştür. Üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi programları, kitapları ve etkinlikleri farklılaştırılmalı, bireyselleştirilmeli tezimiz bu sonuçla da desteklenmektedir.

Buradan hareketle üstün yetenekli öğrencilere ana dili öğretimi hususunda şu önerilerde bulunulabilir:

Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların normal okul müfredatıyla eğitilmelerinin ihtiyaçları karşılamadığı kabul edilmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi ve müfredatı, çok yönlü ve çocukların yaratıcılıklarına katkı sağlayacak biçimde olmalıdır (Akar ve Şengil Akar, 2012; Kılıç, 2018). Üstün yetenekli çocuklar, -normal çocuklara göre daha hızlı, erken ve farklı şekillerde öğrenirler (Okur & Özsoy, 2013). Türkçe ders programlarının, ders kitaplarının ve etkinliklerinin üstün yetenekli öğrencilere uygun olarak gözden geçirilmesi, farklılaştırılması ve bireyselleştirilmesi üstün yetenekli çocukların anadili eğitimine katkı sağlayabilir.

Üstün yetenekli bireylerin dil gelişimi süreçleri normal bireylerinden dil gelişimi özelliklerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Gross (1999) ve Porter (2005) özel yetenekli çocukların dil gelişimlerinin daha bebeklikten itibaren akranlarına oranla daha hızlı olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla üstün yetenekli çocukların dil gelişimindeki farklılıkların daha net olarak tanımlanması bu çocukların eğitimiyle ilgili noktalarda fayda sağlayabilir. Bununla birlikte ailelerin ve öğretmenlerin üstün yetenekli bireylerin dil gelişimindeki farklılıklarını tanımaları sağlanabilir.

Müfredatın başarısı öğretmenin uzmanlığıyla doğru bir orantı taşımaktadır. Üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili olarak her öğretmenin gerekli bilgi ve beceriye sahip olması için Millî Eğitim Bakanlığının ya da özel kuruluşların hizmet içi eğitimler konusunda çalışmalarını artırmaları faydalı olabilir.

Alan yazın incelendiğinde özel ya da üstün yetenekli öğrencilerin Türkçe dersi ve Türkçe öğretmenine ilişkin algılarını ölçen başka bir araştırma olmadığı görülmüştür. Bu öğrencilerin Türkçe dersi ya da öğretmenine ilişkin algılarını tespit etmek bu alanda yapılacak dil öğretimi çalışmalarının yönünü de belirleyeceğinden bu konuda daha çalışma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Afacan, Ö. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının “fen” ve “fen ve teknoloji öğretmeni” kavramlarına yönelik metafor durumları. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(1), 1242-1254. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19821/212207>
- Akar, İ. ve Şengil Akar, Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 423-436. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/48697/619536>
- Akarsu, Ö. ve Mutlu, B. (2017). Üstün yetenekli çocukları anlamak: Çocukların sosyal ve duygusal sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 112-116. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duzcesbed/issue/31475/340521>
- Akça Berk, N., Gültekin, F. ve Çençen, N. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin metaforları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 183-199.
- Aksan, Doğan, (1994), “Ana Dili”, Dil Dergisi/ Doğan Aksan Özel Sayısı, S.16, Şubat 1994, Tömer yay., Ankara, 63-71.
- Altun, T. ve Camadan, F. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 883-918.
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5 (3), 818-842. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1465>
- Calp, M. ve Calp, Ş. (2016). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi I-II*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3), 95-110.
- Çifçi, T. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin coğrafya dersine yönelik algıları. *E-International Journal of Educational Resarch*. Volume 6(3), 87-100.
- Çitil, M. ve Atama, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *GEFAD / GÜJGEF* 38(1), 185-231.
- Dumanlı Kadızade, E. (2014). Aktif öğrenmede bir teknik; metafor uygulaması "Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe dersi algıları üzerine". *International Journal of Language Academy*. 2(4), 68-85.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (3). 1-15. DOI: 10.19160/ijer.285232
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-22.
- Göçer, A. (2018). Temel dil becerilerinin birbirleriyle ilişkisi ve bireyin anlam evreninin oluşumu ve gerçek yaşam becerileri açısından önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 7(4), 40-50.
- Gross, M. U. M. (1999) Small poppies: highly gifted children in the early years. *Roeper Review*. 21(3), 207-214.
- Gür, Ç. (2017). *Eğitimsel ve Sosyal-Duygusal Bakış Açılıyla Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1999). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Keray Dinçel, B. ve Yılmaz, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin ve türkçe öğretmeni adaylarının “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni” kavramlarına ilişkin metaforları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 243-276. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergi/issue/36249/402820>
- Kılıç, V. C. (2018). Üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitiminde ülke politikaları ve eğitim uygulamaları. *Türk Kültürü*. 1, 135-143.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 51-72.

- M.E.B.(2019). Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi. Cilt 82. Sayı 2747. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf
- Miles, M.B and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative dataanalysis*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Oğurlu, Ü., Öpengin, E. ve Hızlı, D. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Dumlupınar University Journal of Social Sciences* 46. Sayı Ekim 2015 / Number 46 October 2015. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56099>
- Oğuz, B. ve Aydın, İ. S. (2016). Ortaokullarda çalışan Türkçe öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 11, (14), 479-508. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9812>
- Oğuz, B. ve Doğan Kahtalı, B. (2020). Yazma stratejilerine yönelik bir derleme çalışması ve stratejilerin yazma kazanımlarıyla ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 119-137. <https://doi.org/10.29129/inujse.701807>
- Okur, A. ve Özsoy, Y. (2013). Üstün zekâli öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: bartın bilsem örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 254-264.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına Yönelik Metafor Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2) 55-69.
- Patton, M.G. (2002). *Qualitative Evaluation And Research Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Porter, L. (2005). *Gifted Young Children. A Guide for Teachers and Parents*. (2nd ed.) USA:Open University Press.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 281-326
- Sarıkaya, B. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3 (2), 1-16.
- Semerci, Ç. (2007). “Program geliştirme” kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154.
- Taşgın, A., İleritürk, D. ve Köse, E. (2018). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersi ve Türkçe öğretmenine ilişkin metaforları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 397-410.
- Toplu, H. (2015). 8. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersine yönelik metaforik algıları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İstanbul.
- Tulunay Ateş, Ö. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 2(1), 78-93. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/25669/270730>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, F., Göçen, S., Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.